

॥ अंतरी पटवू ज्ञानज्योत ॥

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव

मराठी अभ्यासक्रम

द्वितीय वर्ष कला

द्वितीय वर्ष विज्ञान

(जून, २००३ पासून)

(पेजेस १ ते १२)

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.

द्वितीय वर्ष कला - मराठी

(जून २००३ पासून)

सामान्यस्तर : वाङ्मयप्रकारांचा अभ्यास

कादंबरी

नेमलेले पाठ्यपुस्तक १) तहान - सदानंद देशमुख, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे.

नाटक

नेमलेले पाठ्यपुस्तक १) वाटा - पळवाटा - दत्ता भगत, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे

वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास - कादंबरी व नाटक

अ) अध्ययन - अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये -

- १) कादंबरी म्हणजे काय ते समजावून घेणे.
- २) इतर गद्य वाङ्मयप्रकारांपेक्षा कादंबरी वाङ्मयप्रकाराचे वेगळेपण कोणते ते समजावून घेणे.
- ३) कादंबरी या वाङ्मयप्रकाराच्या विविध घटकांची माहिती करून घेणे.
- ४) कादंबरीच्या विविध प्रकारांचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये समजावून घेणे.
- ५) नाटक या वाङ्मयप्रकाराचे इतर वाङ्मयप्रकारांहून असलेले वेगळेपण समजावून घेणे.
- ६) नाटकाची रचना, तंत्र व प्रकार यांचा स्थूल परिचय करून घेणे.
- ७) मराठी नाट्यपरंपरेचा स्थूल परिचय करून घेणे.
- ८) सुखात्मिका - शोकात्मिका या नाट्यप्रकारांची स्वरूप वैशिष्ट्ये समजावून घेणे.
- ९) नाटकाच्या इतर प्रकारांचा स्थूल परिचय करून घेणे.

ब) घटक विश्लेषण

- १) 'तहान' कादंबरीचा आशय व मांडणी
- २) 'तहान' कादंबरीतील व्यक्तिरेखा
- ३) 'तहान' कादंबरीतील प्रसंगवर्णन व निसर्गवर्णन
- ४) 'तहान' कादंबरीतील संघर्ष
- ५) 'तहान' कादंबरीतील निवेदनपद्धती व संवाद
- ६) 'तहान' कादंबरीतील भाषाशैली
- ७) 'तहान' कादंबरीचे वेगळेपण
- ८) 'वाटा-पळवाटा' नाटकाचे कथानक
- ९) 'वाटा-पळवाटा' नाटकातील व्यक्तिदर्शन, दालावरण
- १०) 'वाटा-पळवाटा' नाटकातील संघर्ष
- ११) 'वाटा-पळवाटा' नाटकातील संवाद
- १२) 'वाटा-पळवाटा' नाटकाचा प्रारंभ व शेवट
- १३) 'वाटा-पळवाटा' नाटकातील सामाजिक प्रश्न
- १४) 'वाटा-पळवाटा' नाटकाची भाषाशैली

क) संदर्भ साहित्य

- १) मराठी कादंबरी : तंत्र व विकास - बापट व गोडबोले
- २) मराठी कादंबरी : पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे

- ३) कादंबरीची रचना - श्री. मा. कुलकर्णी
- ४) धार आणि काठ - नरहर कुरुंदकर
- ५) कादंबरी - ल.ग. जांग
- ६) प्रतिष्ठान, कादंबरी विशेषांक, जाने. १९८९.
- ७) प्रदक्षिणा - कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे.
- ८) मराठी कादंबरी - चंद्रकांत बांदिवडेकर
- ९) युगवाणी - कादंबरी विशेषांक, ऑक्टो. १९९६
- १०) मराठी प्रादेशिक कादंबरी - मदन कुळकर्णी
- ११) मराठी ग्रामीण कादंबरी- रवींद्र ठाकूर, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे.
- १२) प्रादेशिक कादंबरी - भास्कर शेळके, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
- १३) साहित्य : ग्रामीण व दलित - संपा. ईश्वर नंदनपुरे, विजय प्रकाशन, नागपूर.
- १४) 'तहान' भौतिक सुखाची आणि पाण्याचीही - 'ललित लक्षवेधी' संपा. शंकर सारडा - मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई.
- १५) भोवतालच्या पत्तिसरातून लेखनाची प्रेरणा मिळते ('तहान' व 'बारोमास' कादंबऱ्यांची निर्मितीप्रक्रिया) - सदानंद देशमुख, महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका, ए.मे.जू. २००२.
- १६) खेड्याच्या जीवनकंठापाशी घेऊन जाणारी कादंबरी - आशा सायदेकर, तरुण भारत, ७ मार्च १९९९.
- १७) वऱ्हाडी जीवनाचे वेधक चित्रण : तहान - वसंत वाहोकर, तरुण भारत, १९९९.
- १८) मानवी जीवनातील तहानेचे शब्दरूप - शकुंतला मुळे, महाराष्ट्र टाइम्स, ३ ऑक्टो. १९९९.
- १९) तहान पाण्याची आणि पैशाचीही - अशोक प्रभाकर अत्रे, कैसरी, ८ नोव्हेंबर १९९८.
- २०) घातक तृष्णा - डॉ. प्रल्हाद वडेकर, गोमंतक, १९९८.
- २१) 'तहान' कादंबरी - प्रा. म.द. हातकणंगलेकर, आपलं महानगर, ९ ऑक्टो. ९९.
- २२) 'तहान' - एक सुन्न करणारा अनुभव - डॉ. किशोर सानप, 'लोकमत', रविवार साहित्य जत्रा, ऑक्टो. १९९९.
- २३) मराठी नाट्यलेखन तंत्राची वाटचाल - अ.वा. कुलकर्णी, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
- २४) 'प्रतिष्ठान', नाट्यविशेषांक, एप्रिल १९७१.
- २५) मराठी नाटक आणि मराठी रंगभूमी - संपा. वा.ल. कुळकर्णी
- २६) मराठी नाट्यसृष्टी - वि.पां. दांडेकर
- २७) दलित रंगभूमी आणि नाट्य घडवळ - डॉ. मधुकर मोकाशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
- २८) नाटक - कृ.रा. सावंत, 'प्रतिष्ठान', एप्रिल - मे १९९९.
- २९) वाटा - पळवाटा : कलन - आकलन, संपादक - मधुकर राहेंगावकर, कैलास पब्लिकेशन, औरंगाबाद.

वार्षिक परीक्षा - प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी
द्वितीय वर्ष कला - मराठी
सामान्यस्तर : वाङ्मयप्रकारांचा अभ्यास
('तहान' कादंबरी - सदानंद देशमुख, 'वाटा-पळवाटा' नाटक - दत्ता भगत)

वेळ ३ तास

एकूण गुण १००

सूचना - १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहावीत.

विभाग पहिला (कादंबरी)

प्र. १ ला - दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१८
प्र. २ रा - पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (सहापैकी चार).	१६
प्र. ३ रा - पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा (चारपैकी दोन).	१६
विभाग दुसरा (नाटक)	
प्र. ४ था - दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१८
प्र. ५ वा - पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (सहापैकी चार).	१६
प्र. ६ वा - पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा (चारपैकी दोन).	१६

□ □ □

द्वितीय वर्ष कला - मराठी
सामान्यस्तर - उपयोजित मराठी (पर्यायी अभ्यासक्रम)
(जून २००३ पासून)

(अ) अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्टे

- १) भाषिक कौशल्ये समजावून घेणे व त्यांचे उपयोजन करणे.
- २) परिचयात्मक लेखन व रसग्रहणाचे तंत्र समजून घेणे व त्याचे उपयोजन करणे.
- ३) विविध कार्यक्रमांच्या आयोजनाच्या संदर्भात प्राथमिक तयारी समजून घेऊन त्याचे उपयोजन करणे.
- ४) भाषांतराची आवश्यकता समजून घेऊन त्याचे तंत्र समजून घेणे व उपयोजन करणे.
- ५) सूची लेखन तंत्र समजून घेऊन त्याचे उपयोजन करणे.
- ६) वृत्तपत्रे, आकाशवाणी व दूरदर्शन या प्रसार माध्यम लेखनाचे तंत्र समजून घेऊन त्याचे उपयोजन करणे.
- ७) माहिती तंत्रज्ञानाचे स्वरूप समजावून घेणे.

(ब) घटक विश्लेषण -

घटक - १) परिचयात्मक लेखन व रसग्रहण तंत्र व उपयोजन

(अ) परिचयात्मक लेखनाचे तंत्र व उपयोजन -

- १) परिचयात्मक लेखनाची आवश्यकता
- २) परिचयात्मक लेखनाचे तंत्र
- ३) व्यक्तिपरिचयात्मक लेखनाचे उपयोजन - लेखक, कवी, विचारवंत, उद्योजक, समाजसुधारक इ.
- ४) साहित्यकृतीपरिचयात्मक लेखनाचे उपयोजन - कादंबरी, नाटक, कथा, काव्यसंग्रह इ.

(ब) रसग्रहणाचे तंत्र व उपयोजन

- १) रसग्रहणाचे तंत्र व स्वरूप
- २) रसग्रहणाचे उपयोजन - काही कवितांचे उपयोजनात्मक रसग्रहण

घटक - २) कार्यक्रम आयोजन तंत्र व उपयोजन

- १) कार्याक्रमाची पूर्णतयारी - कार्यक्रमपूर्व प्रसिद्धी, कार्यक्रमविषयक माहितीपत्रक, स्पर्धात्मक कार्याक्रमाची नियमावली लेखन इ.
- २) कार्यक्रम रूपरेखा, प्रास्ताविक, परिचय, कार्याक्रमाचे सूत्रसंचलन, आभारप्रदर्शन इ. उपयोजनात्मक लेखन
- ३) कार्याक्रमाचे वृत्तसंकलन
- ४) विविध कार्यक्रमांच्या संदर्भात प्राथमिक तयारी व उपयोजनात्मक लेखन

घटक - ३) भाषांतर तंत्र व उपयोजन

- १) भाषांतराची आवश्यकता
- २) भाषांतराचे तंत्र व स्वरूप
- ३) भाषांतराचे काही उपयोजनात्मक नमुने

घटक - ४) सूची लेखनतंत्र व उपयोजन

- १) सूची म्हणजे काय ?
- २) सूची लेखनाचे प्रकार व स्वरूप
- ३) सूची लेखनाचे तंत्र
- ४) सूची लेखन उपयोजन

घटक - ५) वृत्तपत्रासाठी लेखनतंत्र व उपयोजन

- १) वृत्तपत्रीय लेखनाचे स्वरूप
- २) बातमी लेखनाचे तंत्र
- ३) स्तंभ लेखनाचे तंत्र
- ४) अग्रलेख लेखनाचे तंत्र
- ५) वृत्तकथा (फिचर)
- ६) सदर लेखनतंत्र
सर्वांचे उपयोजनात्मक नमुने

घटक - ६) आकाशवाणीसाठी लेखनतंत्र व उपयोजन

- १) आकाशवाणी माध्यम विशिष्टता
- २) आकाशवाणीसाठी लेखनतंत्र - स्वरूप
- ३) आकाशवाणीवरील विविध कार्यक्रमांचे प्रकार
सर्वांचे उपयोजनात्मक नमुने

घटक - ७) दूरदर्शनसाठी लेखनतंत्र व उपयोजन

- १) दूरदर्शन माध्यम विशिष्टता
- २) दूरदर्शन लेखनतंत्र व स्वरूप
- ३) दूरदर्शनवरील विविध कार्यक्रमांचे प्रकार - मुलाखत, बातमी, मालिका, सदर इ.

घटक - ८) माहिती तंत्रज्ञान - स्वरूप व महत्त्व

- १) संगणकाचे स्वरूप व महत्त्व
- २) संगणकाचे कार्यप्रणाली
- ३) संकेत स्थळ (वेबसाईट) : स्वरूप व उपयुक्तता
- ४) ई-मेल : स्वरूप व उपयुक्तता

संदर्भ साहित्य

- १) उपयोजित मराठी - विद्या बुक्स पब्लिशर, औरंगाबाद.
- २) व्यावहारिक मराठी - गृणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे.
- ३) व्यावहारिक मराठी - संपा. दत्तात्रय पुंडे / कल्याण काळे, निराली प्रकाशन, पुणे.
- ४) व्यावहारिक मराठी - ल. रं. नशिराबादकर
- ५) व्यावहारिक मराठी - प्रकाश परब, मिथुन प्रका. मुंबई.
- ६) व्यावहारिक मराठी - संपा. स्नेहल तावरे - स्नेह वर्धन प्रका. पुणे.
- ७) सामाजिक भाषाविज्ञान - निराली प्रका. पुणे.
- ८) संगणक - विवेक मेहेत्रे
- ९) इंटरनेट तुमचा नवा दोस्त - विवेक मेहेत्रे
- १०) इटीएच बुकलेट - विजय भटकर
- ११) व्यावहारिक मराठी - संभाजीराजे मोकेशी / डॉ. रंजना नेमाडे, प्रकाशन - शेतकरी साहित्य इर्जिक, द्वारा - डॉ. रंजना नेमाडे, पायोनियर कॅनल रोड, आमराई, बारापती.
- १२) संगणक तुम्हा-आम्हासाठी - पराग पाटील
- १३) संगणक परिचय - डॉ. गोरे, डॉ. कोलारकर; पिंपळापुरे पब्लिशर्स, नागपूर.
- १४) ई-मेल व चॅट - माधव शिरवळकर, संगणक प्रकाशन, मुंबई.
- १५) वेब डिझायनिंग तंत्र आणि मंत्र - माधव शिरवळकर, संगणक प्रकाशन, मुंबई.
- १६) संगणक परिचय - प्रा. राजशेखर येळीकर, निराली प्रकाशन, पुणे.

प्रश्नपत्रिका : स्वरूप व गुण विभागी
द्वितीय वर्ष कला
सामान्यस्तर - उपयोजित मराठी (पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : ३ तास

एकूण गुण - १००

विभाग पहिला (घटक १ ते ४)

- प्रश्न १ ला - दीर्घोत्तरी प्रश्न
किंवा
दीर्घोत्तरी प्रश्न १८ गुण
- प्रश्न २ रा - पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा -
उपयोजनात्मक प्रश्न (सहापैकी चार) १६ गुण
- प्रश्न ३ रा - पुढील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न लिहा -
लेखनतंत्र व उपयोजनात्मक प्रश्न (चारपैकी दोन) १६ गुण

विभाग दुसरा (घटक ५ ते ८)

- प्रश्न ४ था - दीर्घोत्तरी प्रश्न
किंवा
दीर्घोत्तरी प्रश्न १८ गुण
- प्रश्न ५ वा - पुढीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा -
उपयोजनात्मक प्रश्न (सहापैकी चार) १६ गुण
- प्रश्न ६ वा - पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न लिहा -
लेखनतंत्र व उपयोजनात्मक प्रश्न (चारपैकी दोन) १६ गुण

□ □ □

द्वितीय वर्ष कला (विशेष स्तर - एस - १) : अभ्यासक्रम (जून २००३ पासून)

“मध्ययुगीन गद्य-पद्य वाङ्मय प्रकारांचा अभ्यास”

- १) लीळाचरित्र - एकाक, संपा. डॉ. शं.गो. तुळपुळे, प्रकाशक - सुविचार प्रकाशन, नागपूर.
- २) ज्ञानेश्वरी अध्याय १६ वा ; संपा. म.ना. अदयंत, भालचंद्र फडके ; अनमोल प्रकाशन, पुणे.

अ) अध्ययन - अध्यापनाची उद्दिष्टे

- १) मध्ययुगीन मराठी 'गद्याचे' स्वरूप समजावून घेणे.
- २) मध्ययुगीन 'गद्य' वाङ्मयाचे महत्त्व समजावून घेणे.
- ३) महानुभाव गद्य वाङ्मयाच्या निर्मितीप्रेरणा समजावून घेणे.
- ४) महानुभाव वाङ्मयाचा सामाजिक व सांस्कृतिक ठेगा म्हणून विचार करणे.
- ५) मध्ययुगीन काव्य-भाषा, भाषिक सौंदर्य समजावून घेणे.
- ६) ज्ञानेश्वरांच्या काव्यनिर्मिती प्रेरणा; ज्ञानेश्वरी ग्रंथरचना, प्रेरणा-उद्दिष्ट समजावून घेणे.
- ७) ज्ञानेश्वरकालीन समाज, भक्तिसंप्रदाय, वारकरी संप्रदाय, भक्तिप्रेरणा, समाजोपदेश, उपदेश, जाणिवांची ओळख करून देणे.
- ८) १६ व्या अध्यायातील तत्त्वज्ञान, उपदेश, भक्ती, वाङ्मयीन महत्त्वाचा सखोल अभ्यास करणे.

ब) घटक - विश्लेषण

- १) 'लीळाचरित्र - एकाक' चे रचनेचे वेगळेपण
- २) 'लीळाचरित्र - एकाक' मधील समाजदर्शन
- ३) 'लीळाचरित्र - एकाक' तील व्यक्तिचित्रण
- ४) 'लीळाचरित्र - एकाक' तील प्रसंगवर्णन
- ५) 'लीळाचरित्र - एकाक' मधील चक्रधरदर्शन
- ६) 'लीळाचरित्र - एकाक' तील महानुभावीय तत्त्वज्ञान
- ७) 'लीळाचरित्र - एकाक' ची भाषाशैली
- ८) ज्ञानेश्वरी - १६ व्या अध्यायातील सदगुरुस्तवन
- ९) दैवी संपत्ती
- १०) आसुरी संपत्ती
- ११) १६ वा अध्यायातील तत्त्वज्ञान
- १२) १६ व्या अध्यायातील उपदेश
- १३) १६ व्या अध्यायातील काव्यसौंदर्य आणि भाषाशैली
- १४) १६ व्या अध्यायाची वैशिष्ट्ये

संदर्भ साहित्य

- १) महानुभाव पंथ आणि त्यांचे वाङ्मय - डॉ. शं.गो. तुळपुळे, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
- २) महानुभावीय मराठी वाङ्मय - य.खु. देशपांडे
- ३) प्राचीन मराठी गद्य - डॉ. शं.गो. तुळपुळे
- ४) महाराष्ट्र सारस्वत - वि.ल. भावे
- ५) लीळाचरित्र - एकाक, संपा. डॉ. कन्हैया कुंदप ; प्रका. सौ. कुंदप.
- ६) लीळाचरित्र - एकाक, संपा. भालचंद्र सोहनी
- ७) लीळाचरित्र - एकाक, संपा. ह.ना. नेने
- ८) 'युगवाणी' दिवाळी अंक १९७७, डॉ. उषा मा. देशमुख यांचा लेख.
- ९) लीळाचरित्र - एक अभ्यास; संपा. व.दि. कुळकर्णी - व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
- १०) पाच संत कवी - डॉ. शं.गो. तुळपुळे
- ११) संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती - प्रा. गं.बा. सरदार

- १२) ज्ञानेश्वरी चिंतन - उषा देशमुख ; स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
 १३) ज्ञानेश्वरांचे काव्यशास्त्र - व.दि कुळकर्णी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
 १४) ज्ञानेश्वरी व विसावे शतक - स्नेहल तावरे,
 १५) आस्वादक ज्ञानेश्वरी - मधुकर मोकाशी,
 १६) संतांचे हे भेटी - मु.श्री. कानडे
 १७) ज्ञानेश्वरी - १६ वा अध्याय - संपा. डॉ. रा.शं. वाळिंबे ; सुविचार प्रकाशन, नागपूर.
 १८) श्रीज्ञानेश्वरी (प्रस्तावना) - सोनोपंत दांडेकर
 १९) ज्ञानेशाची अमृतवाणी - प्रा. ह.श्री. शेणोलीकर
 २०) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १ ला - ल.रा. पंगारकर
 २१) ज्ञानेश्वरीतील विदग्ध रसवृत्ती - डॉ. रा.शं. वाळिंबे
 २२) महाराष्ट्र सारस्वत - वि.ल. भावे

प्रश्नपत्रिका : स्वरूप व गुणविभागणी
 द्वितीय वर्ष कला - मराठी : विशेष स्तर (एस-१)
 मध्ययुगीन गद्य-पद्य वाङ्मय प्रकारांचा अभ्यास
 (लीळाचरित्र-एकाक, ज्ञानेश्वरी - १६ वा अध्याय)

वेळ ३ तास

एकूण गुण - १००

सूचना - १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग पहिला (लीळाचरित्र - एकाक)

प्रश्न १ ला - दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१८
प्रश्न २ रा - पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (सहापैकी चार).	१६
प्रश्न ३ रा - पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा (चारपैकी दोन).	१६

विभाग २ रा (ज्ञानेश्वरी - १६ वा अध्याय)

प्रश्न ४ था - दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१८
प्रश्न ५ वा - पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (सहापैकी चार).	१६
प्रश्न ६ वा - पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा (चारपैकी दोन).	१६

□ □ □

द्वितीय वर्ष कला-मराठी

(जून २००३ पासून)

विशेष स्तर - (एस-२) : अभ्यासक्रम

अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१८१८ ते १९२०)

(हा अभ्यासक्रम पुढील साहित्यिक व साहित्यकृतींच्या संदर्भात अपेक्षित आहे.)

साहित्यिक - विष्णुशास्त्री चिपळूणकर, हरिभाऊ आपटे, केशवसुत, अण्णासाहेब किर्लोस्कर, लोकहितवादी, गोविंदाग्रज, गो.ब. देवल.

साहित्यकृती - शेतकऱ्याचा असूड - म.फुले, एकच प्याला - रा.ग. गडकरी, यमुनापर्यटन - बाबा पदमनजी, फुलांची ओंजळ - कवी 'बी', माझा प्रवास - गोडसे भटजी, 'बालविहग' - बालकवी, कीचकवध - कृ.प्र. खाडिलकर, पिराजी पाटील - श्री. टिकेकर 'धनुर्धारी', मराठी ज्ञानप्रसारक (नियतकालिक), आमच्या आयुष्यातील आठवणी - रमाबाई रानडे.

अध्ययन - अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये :

- १) या कालखंडातील वाङ्मयीन प्रवृत्ती व प्रेरणा यांचा शोध घेणे.
- २) या कालखंडातील शैक्षणिक, सामाजिक, राजकीय आर्थिक स्थित्यंतरांचा वाङ्मयावरील प्रभाव अभ्यासणे.
- ३) या कालखंडातील वृत्तपत्रे - नियतकालिके यांचा वाङ्मयनिर्मिती व विकास यांच्याशी असलेला संबंध अभ्यासणे.
- ४) या कालखंडातील वेगवेगळ्या वाङ्मयप्रकारांत मानदंड ठरलेल्या साहित्यिकांचा व साहित्यकृतींचा विशेष परिचय करून घेणे.
- ५) या कालखंडात वाङ्मयीन अभिरुचीची जडणघडण कशी झाली ते अभ्यासणे.

घटक विश्लेषण

- १) विष्णुशास्त्री चिपळूणकर यांच्या निबंधलेखनामागील प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये यांचा परिचय.
- २) हरिभाऊ आपटे यांच्या कादंबरी व कथालेखनामागील प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये यांचा परिचय.
- ३) केशवसुतांच्या काव्यलेखनामागील प्रेरणा, त्याचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये व वाङ्मयीन कार्य यांचा परिचय.
- ४) अण्णासाहेब किर्लोस्कर यांच्या नाट्यलेखनामागील प्रेरणा, त्याचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये व वाङ्मयीन कार्य यांचा परिचय.
- ५) 'शेतकऱ्याचा असूड' या महात्मा फुले यांच्या पुस्तकाचा विषय, मांडणी, भाषाशैली इ. च्या आधारे परिचय.
- ६) 'एकच प्याला' या रा.ग. गडकरी यांच्या नाटकाचा कथानक, स्वभावरेखाटन, भाषाशैली, इत्यादींच्या आधारे परिचय.
- ७) 'यमुनापर्यटन' या बाबा पदमनजी यांच्या कादंबरीचा कथानक, स्वभावचित्रण, भाषाशैली इ. च्या आधारे परिचय.
- ८) 'फुलांची ओंजळ' या कवी 'बी' यांच्या काव्यसंग्रह च्या आधारे त्यांच्या काव्यलेखन वैशिष्ट्यांचा परिचय.
- ९) 'माझा प्रवास' या गोडसे भटजी लिखित पुस्तकाचा स्वरूप, वैशिष्ट्ये, भाषाशैली इ. च्या आधारे परिचय.
- १०) लोकहितवादींच्या निबंधलेखनामागील प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये व वाङ्मयीनकार्य यांचा परिचय.
- ११) दि.वा. बोकील यांच्या कथालेखनामागील प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये व वाङ्मयीन कार्य यांचा परिचय.
- १२) गोविंदाग्रज यांच्या काव्यलेखनामागील प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये व वाङ्मयीन कार्य यांचा परिचय.
- १३) गो.ब. देवल यांच्या नाट्यलेखनामागील प्रेरणा, स्वरूप, वैशिष्ट्ये व वाङ्मयीन कार्य यांचा परिचय.
- १४) 'बालविहग' या बालकवींच्या काव्यसंग्रहाच्या आधारे त्यांच्या काव्यलेखनाच्या वैशिष्ट्यांचा परिचय.
- १५) 'पिराजी पाटील' या श्री. टिकेकर 'धनुर्धारी' यांच्या कादंबरीचा कथानक, स्वभावरेखाटन, भाषाशैली इ. च्या आधारे परिचय.
- १६) 'मराठी ज्ञानप्रसारक' या नियतकालिकाचा या कालखंडातील वाङ्मयीन कार्याचा परिचय.
- १७) 'आमच्या आयुष्यातील आठवणी' या रमाबाई रानडे यांच्या आत्मचरित्रपर पुस्तकाचा त्यांच्या स्वरूप, वैशिष्ट्यांसह परिचय.

संदर्भ साहित्य (प्राध्यापकांसाठी)

- १) आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग १ - स.ना. देशपांडे (व्हीनस प्रकाशन, पुणे.)
- २) प्रदक्षिणा (नवी आवृत्ती) - कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे.
- ३) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ४ व ५ - संपा. रा. श्री. जोग, म.सा.प. प्रका. पुणे.
- ४) निबंधमाला - संपा. श्री. ना. बनहड्डी, सुविचार प्रका. पुणे.
- ५) हरिभाऊ विविध दर्शन - संपा. म.ना. अदवंत
- ७) अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपाटिका - गं.बा. सरदार
- ८) मराठी कादंबरी - ल.ग. जोग
- ९) मराठी कविता - निशिकांत ठकार
- १०) संपूर्ण केशवसुत - संपा. शकुंतला क्षीरसागर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.

- ११) केशवसुत समग्र कविता - संपा. भ.श्री. पंडित
 १२) केशवसुत वाङ्मय दर्शन - रा.श्री. जोग
 १३) मराठी कविता : जुनी आणि नवी - वा.ल. कुलकर्णी, पॉप्युलर प्रका. मुंबई.
 १४) बालकवी - कृ.वा. मराठे, मौज प्रकाशन, मुंबई.
 १५) बालविहग - संपा. अनुराधा पोतदार
 १६) फुलराणी - संपा. कुसुमाग्रज, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे.
 १७) बालकवींचे काव्यविश्व - म.सू. पाटील, चेतश्री प्रकाशन, अमळनेर.
 १८) 'कविता-रती' बालकवी विशेषांक, खंड १ व २ - संपा. पुरुषोत्तम पाटील, धुळे.
 १९) बालकवींच्या निसर्ग कवितेचे आकलन - रा.ग. जाधव, 'प्रतिष्ठान' अंक, डिसेंबर १९६१.
 २०) गडकन्यांची संसार नाटके - त्र्यं.वि. सरदेशमुख
 २१) गडकन्यांचे अंतरंग - रा.शं. वाळिंबे
 २२) मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास १८०० ते १९२० - संपा. गं.ना. जोगळेकर, स्नेहवर्धन प्रका. पुणे.
 २३) वाघिणीचे दूध - मा.य. वैद्य, चेतश्री प्रकाशन, अमळनेर.
 २४) शेतकऱ्यांचा असूड - संपा. वासुदेव मुलाटे, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद.
 २५) अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - प्र.न. जोशी, स्नेहवर्धन प्रका. पुणे.
 २६) पिराजी पाटील - श्री. टिकेकर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.

प्रश्नपत्रिका : स्वरूप व गुणविभागणी
 द्वितीय वर्ष कला : मराठी विशेष स्तर (एस-२)
 अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१८१८ ते १९२०)

वेळ ३ तास

एकूण गुण - ८०

सूचना - १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत

२) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहावीत.

विभाग - पहिला (साहित्यिक १ ते ३ व साहित्यकृती १ ते ५)

प्र. १ सा -	अ) दीर्घोत्तरी प्रश्न - दोनपैकी एक
साहित्यिकांवर	१०
	ब) दीर्घोत्तरी प्रश्न - दोनपैकी एक
साहित्यकृतींवर	१०
प्र. २ सा -	पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
साहित्यिकांवर (चारपैकी दोन)	१०
प्र. ३ सा -	पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.
साहित्यकृतींवर (चारपैकी दोन)	१०
विभाग दुसरा (साहित्यिक ४ ते ६ व साहित्यकृती ६ ते १०)		
प्र. ४ था -	अ) दीर्घोत्तरी प्रश्न - दोनपैकी एक
साहित्यिकांवर	१०
	ब) दीर्घोत्तरी प्रश्न - दोनपैकी एक
साहित्यकृतींवर	१०
प्र. ५ वा -	पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
साहित्यिकांवर (चारपैकी दोन)	१०
प्र. ६ वा -	पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.
साहित्यकृतींवर (चारपैकी दोन)	१०

□ □ □

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव

द्वितीय वर्ष विज्ञान : मराठी अभ्यासक्रम (जून २००३ पासून)
ललित वाङ्मय व ललित विज्ञान

वाङ्मय प्रकार - ललित गद्य

नेमलेले पाठ्यपुस्तक : १) गाई घरा आल्या - इंद्रजित मालेराव, प्रतिभास प्रकाशन, शिवाजीनगर, परभणी.

वाङ्मय प्रकार : चरित्र

नेमलेले पाठ्यपुस्तक : १) दुर्दैवी प्रतिभावंत - श्रीनिवास रामानुजन - प्रदीप कुळकर्णी, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई.

(वाङ्मय प्रकार : ललित गद्य व चरित्र)

(अ) अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये :

- १) ललित गद्य म्हणजे काय ते समजावून घेणे
- २) ललित गद्याचे विविध घटक - त्यातील 'मी' ची अनुभव मांडण्याची पद्धत, व्यक्तिचित्रण, प्रसंगवर्णन, भाषाशैली इ.
- ३) लघुनिबंध, ललित गद्य, वैचारिक गद्य इ. चे स्वरूप व वैशिष्ट्ये समजावून घेणे.
- ४) मराठी ललितलेखनातील स्थित्यंतरे जाणून घेणे.
- ५) इतर वाङ्मय प्रकारांपेक्षा ललित गद्याचे वेगळेपण.
- ६) चरित्र म्हणजे काय ते समजावून घेणे.
- ७) चरित्र वाङ्मयाचे विविध घटक - कथानक, व्यक्तिचित्रण, प्रसंगवर्णन, संघर्ष, भाषाशैली इ. ची माहिती करून घेणे.
- ८) चरित्र वाङ्मयाच्या आधारे चरित्रनायकाची जडण-घडण अभ्यासणे.
- ९) चरित्र वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये समजावून घेणे.
- १०) चरित्र वाङ्मय प्रकाराचे इतर वाङ्मय प्रकारांपेक्षा असलेले वेगळेपण समजावून घेणे.

ब) घटक विश्लेषण

- १) 'गाई घरा आल्या' मधील लेखांचा आशय
- २) 'गाई घरा आल्या' मधील अनुभव - मांडणी
- ३) 'गाई घरा आल्या' मधील प्रसंगवर्णन
- ४) 'गाई घरा आल्या' मधील लेखांची वैशिष्ट्ये
- ५) 'गाई घरा आल्या' मधील लोकजीवन व लोकसाहित्य
- ६) 'गाई घरा आल्या' मधील व्यक्तिरेखा
- ७) 'गाई घरा आल्या' मधील भाषाशैली
- ८) 'दुर्दैवी प्रतिभावंत' चरित्रलेखनातील उद्दिष्ट्ये
- ९) 'दुर्दैवी प्रतिभावंत' मधील चरित्रनायकाच्या जीवनातील वाटचाल
- १०) 'दुर्दैवी प्रतिभावंत' मधील चरित्रनायकाचे संशोधन कार्य
- ११) 'दुर्दैवी प्रतिभावंत' मधील चरित्रनायकाचे परदेशातील अनुभवविज्ञ
- १२) 'दुर्दैवी प्रतिभावंत' मधील चरित्रनायकाचे बालपण, शिक्षण, कौटुंबिक जीवन.
- १३) 'दुर्दैवी प्रतिभावंत' या शीर्षकाची अन्वर्थकता
- १४) 'दुर्दैवी प्रतिभावंत' चरित्राची भाषाशैली

संदर्भ साहित्य (प्राध्यापकांसाठी)

- १) प्रदक्षिणा खंड १ : ला - कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे (१९४९.)
- २) प्रदक्षिणा खंड २ : रा - कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे. (१९९९.)
- ३) लघुनिबंध ते मुक्तगद्य - संपा. वि.शं. चौधुले, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई.
- ४) मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप (१९५० - १९७५) - संपा. गो.मा. पवार, म.द. हातकर्णगलेकर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई. (१९८६.)

- ५) ललित गद्याचे तात्त्विक स्वरूप आणि मराठी लघुनिबंधाचा इतिहास (आरंभ ते १८८५) : आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे (१९८५.)
- ६) 'महाराष्ट्र साहित्यपत्रिका' अंक २९१-२९२, ऑक्टो. १९९९ ते मार्च २०००.
- ७) 'ललित' (ललित गद्य विशेषांक), ऑगस्ट १९८८.
- ८) 'साहित्यसूची' (स्तंभलेखन विशेषांक, दिवाळी १९९६)
- ९) 'पंचघारा' जुलै १९९७, पुस्तक परीक्षण 'गाई घरा आल्या' - नंदिनी उपासनी
- १०) 'ललित' फेब्रु. १९९८, पुस्तक परीक्षण 'गाई घरा आल्या' - शंकर सारडा
- ११) 'लोकमत' रविवार साहित्यजना, २ एप्रिल २०००, पुस्तक परीक्षण 'गाई घरा आल्या' - मधु मंगेश कर्णिक
- १२) 'मुंबई तरुण भारत' २६ जून ९७, पुस्तक परीक्षण 'गाई घरा आल्या' - विनय पाटील
- १३) चरित्र व आत्मचरित्र - अ.म. जोशी, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
- १४) चरित्र व आत्मचरित्र - सदा कऱ्हाडे, लोकवाङ्मय गृह प्रकाशन, मुंबई.
- १५) रामानुजनची चित्रवेधक कहाणी - श्रीराम शिधये, महाराष्ट्र टाईम्स, रवि. ५ जाने. २००३.
- १६) तनु त्यागिता कीर्ती : मीनाक्षी दादरवाला, लोकनता, रवि. १६ मार्च २००३.

वार्षिक परीक्षा - प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुण विभागणी

द्वितीय वर्ष विज्ञान : विषय - मराठी

ललित वाङ्मय व ललित विज्ञान

(१. गाई घरा आल्या : इंद्रजित भालेराव २. दुर्दैवी प्रतिभावंत : श्रीनिवास रामानुजन)

वेळ ३ तास

एकूण गुण - १००

सूचना - १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत

२) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग पहिला (ललित गद्य)

प्र. १ ला - दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१८
प्र. २ वा - पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (सहापैकी चार).	१६
प्र. ३ वा - पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. (चारपैकी दोन).	१६
विभाग दुसरा (चरित्र)	
प्र. ४ था - दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१८
प्र. ५ वा - पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (सहापैकी चार).	१६
प्र. ६ वा - पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. (चारपैकी दोन).	१६

□ □ □